

Rapport 2010:82

Arkeologisk förundersökning

Dränering runt Lilla Stenhuset på Tuna kungsgård

RAÄ 182
Tuna kungsgård
Rystad socken
Linköpings kommun
Östergötlands län

Mats Magnusson

Dränering runt Lilla Stenhuset på Tuna kungsgård

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte	5
Metod och dokumentation	6
Resultat	6
Referenser	6
Tekniska uppgifter	8

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

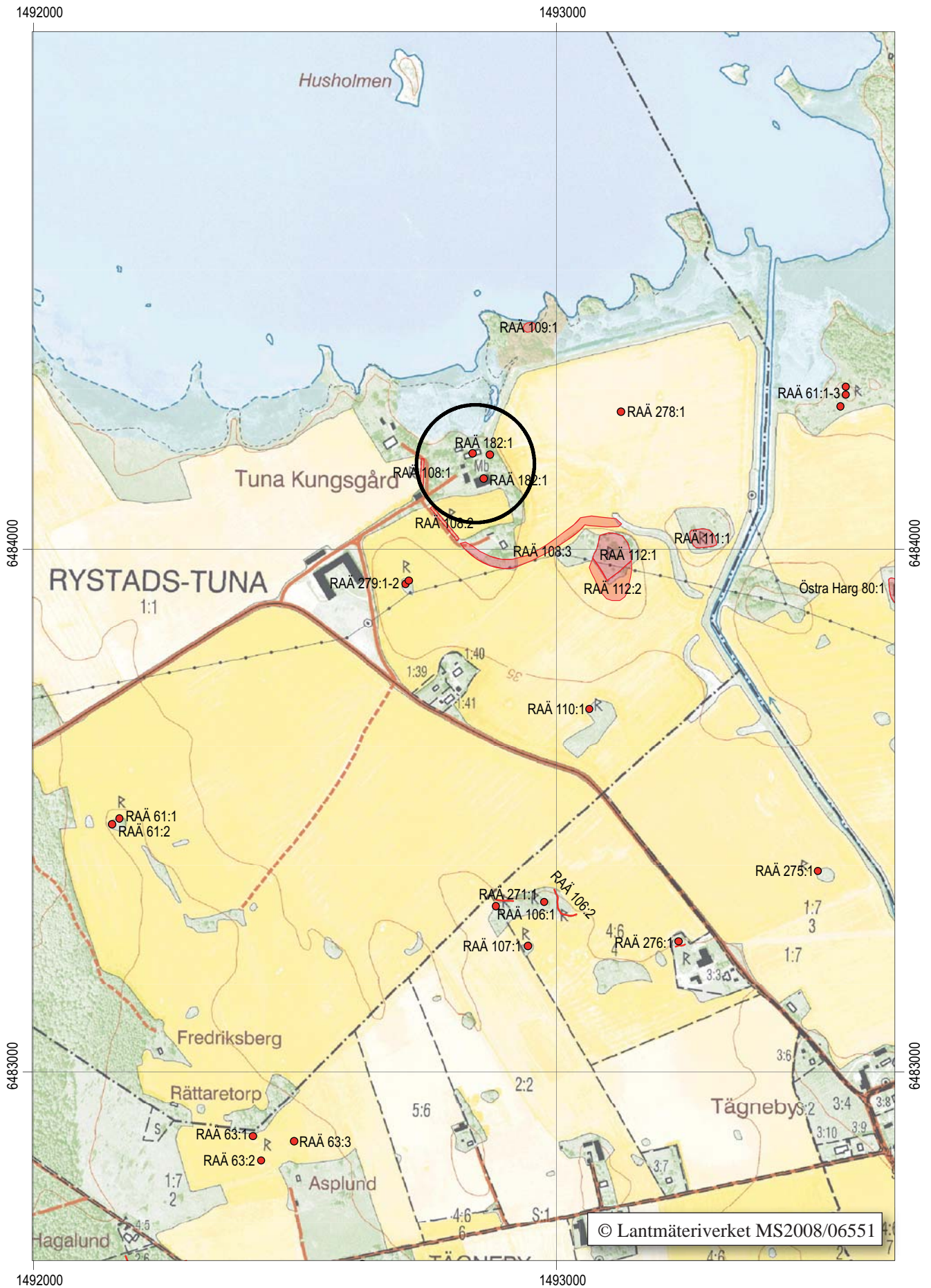
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde den 1 september 2010 en arkeologisk förundersökning, i form av schaktningsövervakning, i samband med grävande för dränering runt Lilla Stenhuset på Tuna kungsgård, Rystad socken, Linköpings kommun. Arbetet utfördes på uppdrag av Statens Fastighetsverk. Utmed det ca 75 m långa schaktet påträffades diverse fynd som kan knytas till byggnadens tillkomsttid (mitten av 1600-talet) och till tiden därefter. Inget övrigt av arkeologiskt intresse framkom.

Mats Magnusson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Den 1 september 2010 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Schaktningsövervakningen föranleddes av att grävandet för ny dränering runt det s k Lilla Stenhuset redan hade påbörjats. Dräneringsgrävandet avbröts dock sedan ben påträffats och därefter kontaktades länsmuseumet. Det ca 35 m långa schakt som grävts utan arkeologisk schaktningsövervakning innehöll diverse djurben och kritpipefragment. Länsstyrelsen beslutade att de ca 40 m schakt som återstod att gräva skulle övervakas arkeologiskt.

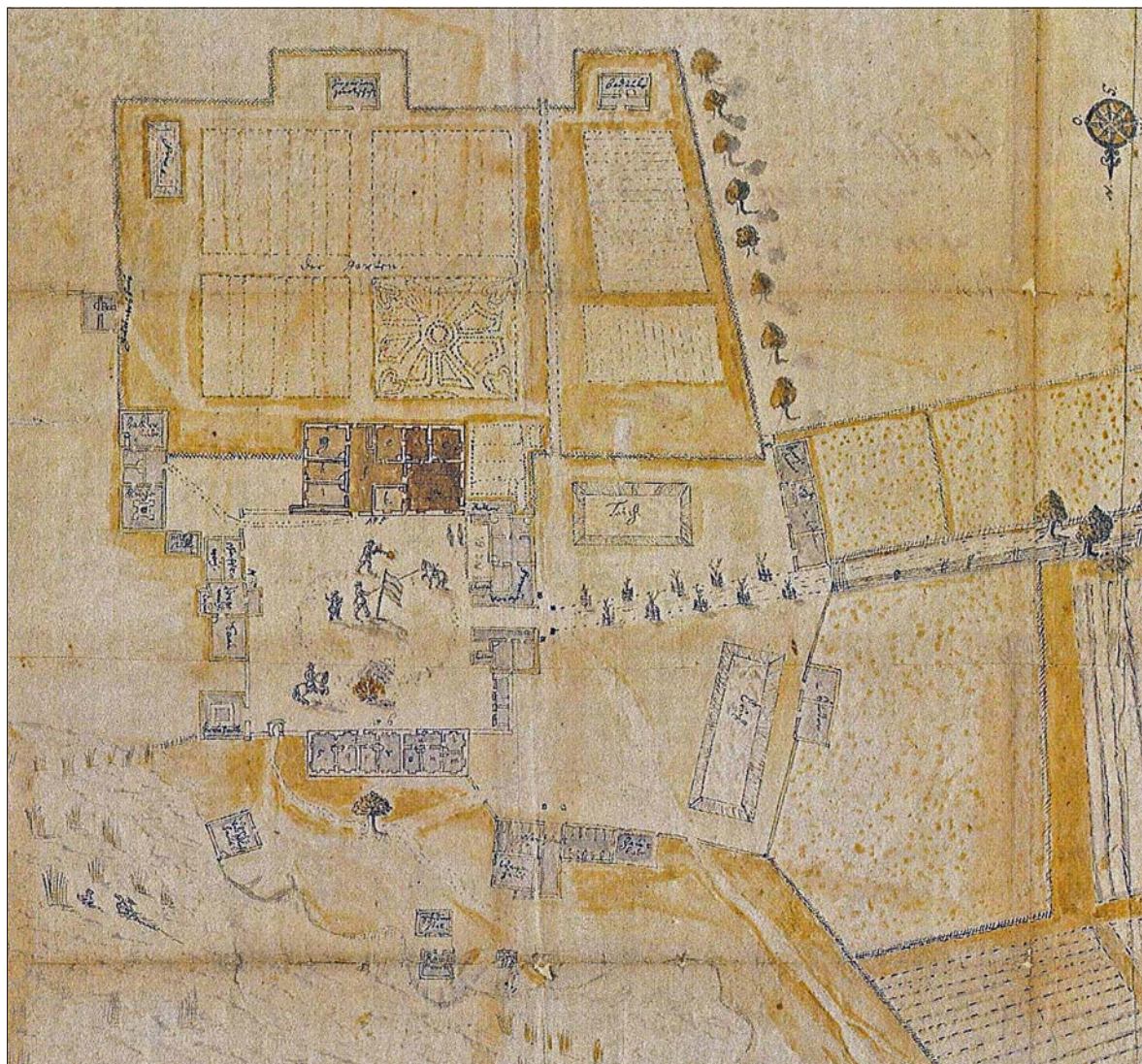
Den arkeologiska förundersökningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Uppdragsgivare var Statens Fastighetsverk som också svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för den arkeologiska förundersökningen och utformningen av rapporten var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Tuna nämns i de historiska källorna redan 1288 då Magnus Ladulås förläner kronans allmänningsskogar i Tuna till riddaren och lagmannen i Närke, Knut Mathiasson. Under resten av medeltiden byter Tuna ägare vid ett antal tillfällen (Modén 2005).

År 1549 tar Gustav Vasa gården i besittning och låter därefter fogden på Linköpings gård Oluf Mickelsson Krok bli fogde även över Tuna som från den här tiden benämns Konungs-Tuna. Tiden 1551-52 pågår den "Stora Byggningen" på Tuna och flera nya byggnader uppförs medan andra byggdes om (Modén 2005).

Efter Gustav Vasas död blev Tuna ett fogdesäte för häradshövdingen i Skärkinds fögderi. År 1602 förlänade Hertig Karl gården till Otto Helmer von Mörner. Släkten Mörner genomförde stora omdaningar av gården under de 78 år som de innehade den (Modén 2005).

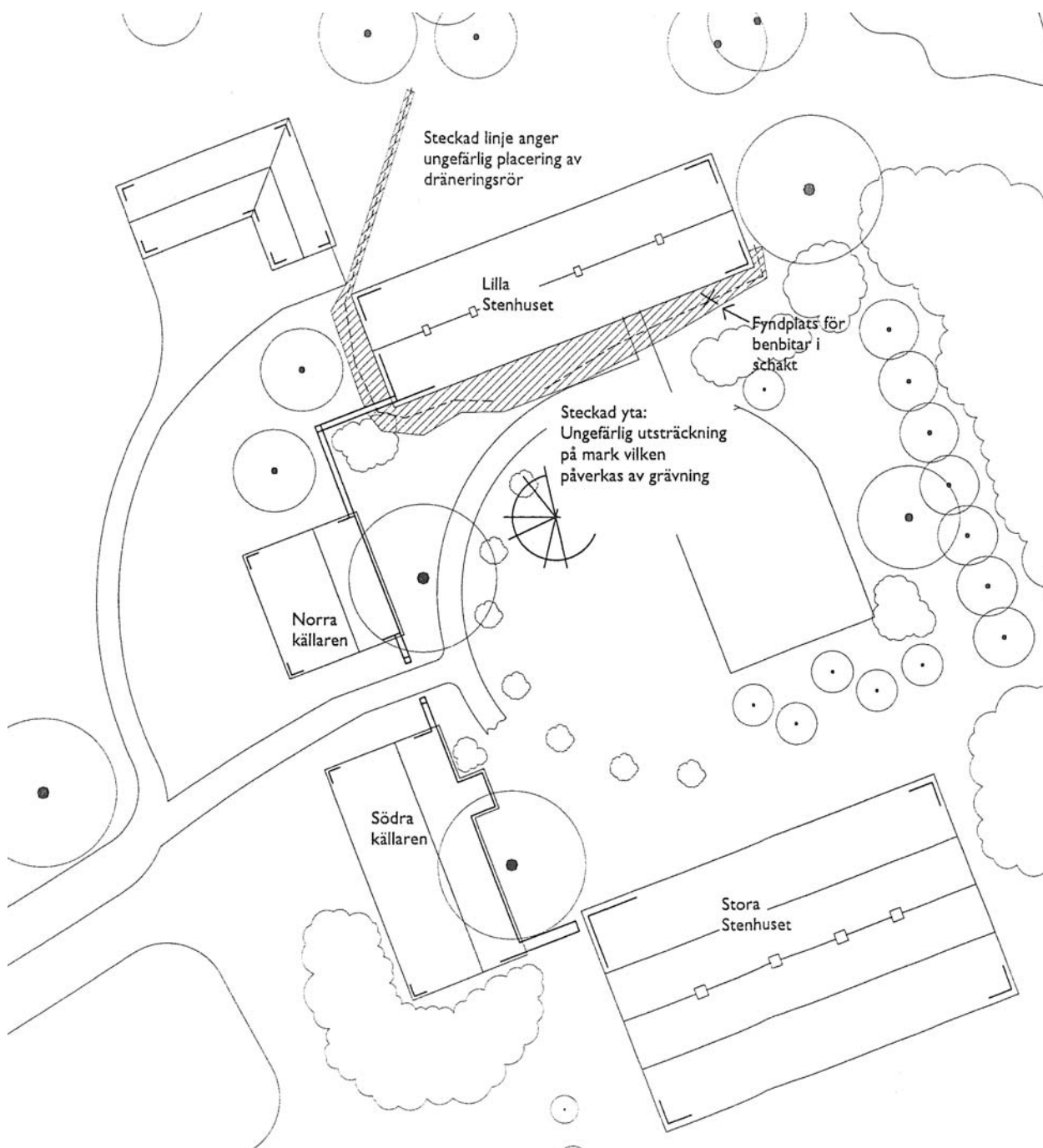

Figur 3. Karta över Tuna kungsgård 1688. Östergötlands länsmuseum's arkiv.

Fornlämningen RAÄ 182:1, Rystad (Tuna kungsgård) består av två stenbyggnader, Stora och Lilla Stenhuset, samt en husgrund. Det Stora Stenhuset är antagligen byggt under 1640-talet medan det Lilla Stenhuset byggdes under åren 1651-52. Till fornlämningen hör även två källare varav en har tunnvalvt tak (Norra och Södra källaren). Vallgraven, RAÄ 108:1, finns idag endast delvis bevarad i ett stråk väster och söder om kungsgården.

Syfte

Syftet med förundersökningen, som genomfördes i form av en schaktningsövervakning, var att tillse att fast fornlämning berördes i så liten omfattning som möjligt. Fornlämningar som framkom skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Målet var att resultatet skulle kunna kopplas till tidigare undersökningar och därigenom ge en utökad och fördjupad kunskap om det aktuella området.

Figur 4. Principskiss över dränering av Lilla Stenhuset, med schakt markerade. Fredriksson Arkitektkontor AB. Skala 1:500.

Resultatet från förundersökningen skulle även kunna ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet samt utgöra ett underlag för uppdragsgivarens planeringsarbete.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning i samband med att de sista ca 40 m dräneringsschakt grävdes. Totalt undersöktes ca 75 löpmeter schakt. På grund av ytligt liggande berg var schaktets bredd ca 0,5-1,4 m och djupet var ca 0,4-0,6 m. Den arkeologiska förundersökningen dokumenterades med digitalfotografering och beskrivning.

Resultat

Schaktningsövervakningen tog sin början utmed Lilla Stenhusets västra gavel. Schaktet som grävdes utmed husgrunden visade att byggnaden var uppförd direkt på en berghäll som framkom ca 0,3 m under torven. Vid byggnadens nordvästra hörn vek schaktet av i en nordöstlig riktning och grävdes fram till det vattensjuka område som ligger norr om Lilla Stenhuset. Utmed schaktet påträffades flera föremål av yngre datum så som porslin, fajans och kritpipsfragment.

Av de ca 35 m schakt som redan var grävda gjordes en okulär besiktning. Utmed schaktet fanns fynd av diverse djurben och kritpipefragment. På grund av en ytlig berghäll gjordes även en utvidgning av detta schakt längs ett kortare parti. Vid utvidgningen framkom sotig jord i fördjupningar i berghällen men något tydligt brandlager kunde inte urskiljas i de omgivande jordlagren.

Inget övrigt av arkeologiskt intresse påträffades. Inga fynd omhändertogs.

Referenser

Modén E. 2005. *Tuna kungsgård*. Rystad sn, Östergötland. Byggnadsvård och kulturvård. Distanskurs läsåret 2004/2005.

Karta över Tuna kungsgård 1688. BMM K. Vitterhets. Historie och Antikvitets Akademien. ÖG 03048B. Östergötlands länsmuseum arkiv.

Principskiss av dränering av Lilla Stenhuset, Tuna kungsgård. Fredriksson Arkitektkontor AB, Paul Wilund.

Figur 5. Schaktet ner mot sankmarken norr om huset. Foto Mats Magnusson, ÖLM.

Figur 6. Schaktet utmed den västra gaveln. Foto Mats Magnusson, ÖLM.

Tekniska uppgifter

Plats	Tuna kungsgård
Socken	Rystad
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 182
Ekonomiska kartans blad	085 68 (8F 6i Rystad)
Koordinater	X6484180, Y1492340
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens dnr	431-3365-10
Länsstyrelsens handläggare	Malin Backman
Länsstyrelsens beslut	2010-08-11
ÖLM dnr	393/10
ÖLM projektnr	531156
Uppdragsgivare	Statens Fastighetsverk
Kostnadsansvarig	Statens Fastighetsverk
Projektledare	Mats Magnusson
Rapportarbete	Mats Magnusson
Fältarbetstid	2010-09-01
Totalt undersöktes	Ca 75 löpmeter
Fynd	Ej tillvaratagna
Foto	Digitala
Analys	-
Grafik	Mats Magnusson
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial ISSN 1403-9273	© Lantmäteriverket MS2008/06551 Rapport 2010:82 © Östergötlands länsmuseum

Östergötlands länsmuseum utförde den 1 september 2010 en arkeologisk förundersökning, i form av schaktningsövervakning, i samband med grävande för dränering runt Lilla Stenhuset på Tuna kungsgård, Rystad socken, Linköpings kommun. Utmed det ca 75 m långa schaktet påträffades diverse fynd som kan knytas till byggnadens tillkomsttid (mitten av 1600-talet) och till tiden därefter. Inget övrigt av arkeologiskt intresse framkom.